

ABOUT THE EXPRESSED TECHNOLOGICAL POSSIBILITIES OF GRAPHIC TECHNIQUES

Blagomir K. Papazov

ABSTRACT: Thanks to its characteristic imagery and printing techniques, the expressions of graphic art can contain a variety of ways of visual impact. In graphic art, individual techniques and techniques have their own specific characteristics.

KEYWORDS: graphic arts, printing techniques, abstract and experimental graphics, Viscosity technique, Silligraphy.

Изследването е финансирано по проект № РД-08-84/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания” на ШУ „Епископ Константин Преславски.

Благодарение на характерните си изобразителни способности и печатни техники изразните дадености на графичните тиражирани произведения могат да съдържат разнообразни начини за визуално въздействие. В графичното изкуство отделните техники и технически похвати имат свои специфични изразни характеристики. Най-често те се предопределят от вида и качествата на печатаемата повърхност, от използваните изобразителни материали, от това какъв вид печат и възможностите си за съответен графичен изказ. Естествено, каквато да е техниката или технологията, водеща е ролята на графика, който ги предопределя и създава, благодарение на професионалния си опит, индивидуалния си естетически усет и художествени предпочитания. Изграждането на графичния образ, чрез използваните средства за художествен изказ, може да бъде подчертано двуизмерно, плоскостно-декоративно, обемно-пространствено или комбинирано. Образите в графичната творба могат да се съпоставят силуетно върху неутрален плоскостен фон, да се загатва обемът им едва забележимо, да се пресъздават реалистично или да се поставят в определени пространствени измерения в полето на графичния лист. В съвременната графика има техники, които са съвместими с компютърни обработки, което увеличава параметрите на участие и въздействие на използваните изразни средства. Благодарение развитието на сканиращите и принтиращи технологии се интегрират все по-чувствително компютърно-генерирани визуални продукти в комбинация с ръчно рисувани изображения.

В графичното изкуство съществена роля заема условността. В някои графични творби тя може да бъде и водещо или основно средство за достигане на желания художествен резултат. Условността е характерна черта на графичното изкуство, защото чрез своите изобразителни стойности предлага на твореца да реагира чрез използване своеобразните художествено-изразни въздействия на пространствено-обемните, цветовите и композиционни дадености. Предаването на формата и цвета на изображенията посредством черно-белия графичен израз не е недостатък, а графичен начин за израз, чрез който една творба може да постигне богата нюансировка и тоналност, която да съперничи с колоритното изграждане при живописното изкуство. Използвайки условността и езика на черно-бялото изобразяване, артистичната графика изразява естетически послания, които са не по-малко художествено стойностни от останалите изящни изкуства. В абстрактните графични творби, където изображенията са замислени като вътрешен строеж на отношения между форми и цветове (черно-бели, хроматични или комбинирани) изборът и участието на графичните изразни средства има особено важно и подчертано значение. Многообразните съчетания от графични изразни средства създават различни настроения и естетически послания. Както споделя известният

български график Борислав Стоев графичното изкуство „...задоволява духовната потребност от красота, изразява мисли и идеи, отразява вътрешния мир на художника, подтиква към размисли. Често сравняват графичната картина с поезия”.

Разнообразието от техники и технологии, съчетанията между тях, използването на компютърните средства и предизвикателствата на експерименталните подходи предполагат максимално разгръщане на художествено-изразните пластични възможности на съвременното графично изобразително изкуство. Графичното изкуство не е лишено да използва участието на цвета и неговите нюанси, но докато в живописата цветът играе основна роля, то тук тя е по-скоро условна. Графиката е преди всичко изкуство на линейно-рисуначните пластични изяви, на изчистеността и пестеливата изразност, но многоцветната графика предполага възможности да се разширят периметрите за художествено въздействие. При повечето графични технологии многоцветни тиражи могат да се получат безпроблемно от една и съща печатаема повърхност посредством преливания и разделно намастиляване. В техники като сериграфия и силиграфия, както и в някои области на експерименталната графика, участват компютърни обработки, което на практика позволява тоналното богатство и пълнотата на цветовия регистър да се постига оптимално чрез 7 до 10 отделни плаки. В този смисъл участието на цвета, като допълнително изразно средство, вече може да има и други, много по-широки измерения в графичното изкуство.

Едни от сравнително новите графични техники, които позволяват по-шипокообхватно да се експериментира с възможностите на изразните средства, са т. нар. „вискозитетна техника“ и силиграфията.

Вискозитетната техника е създадена през 1950 г. от Стенли Хайтер във Франция. Това е хибридна комбинация между инталио (дълбок печат) и релефен (висок) печат. При този метод всичките цветове се наслагват едновременно върху една единствена плоча. За да започне художникът да създава матрица за дълбок печат с различни нива, плочата се намазва с гъсто (лепкаво) мастило и се избърсва като обикновена плоча за дълбок печат. След това обаче се минава с валик, подобно на високия печат, като валикът е намазан с мастило с различен вискозитет (лепкавост). В зависимост от това дали валиците са меки или твърди, и дали при минаването с валика се употребява по-голям или по-малък натиск, съответно мастилото полепва на различни нива на плочата. Мазилата с различна степен вискозитет няма, също така да се смесят, подобно на масло и вода. Така, експериментирайки различни комбинации с мек валик, намастилен с гъсто (лепкаво) мастило, или твърд валик, с по-рядко мастило, както и други възможни комбинации, художникът може да постигне богат живописен изразен ефект. Неудобството на този процес е, че лесно може да бъде изпуснат под контрол. Преимуществата пред останалите техники е, че се получават богати изразни тоналности на многоцветния отпечатък, само с едно преминаване през пресата.

Силиграфията е сравнително нов безводен метод за повърхнен печат. Първите опити в тази техника са на американеца Хари Хоен от края на 60-те години на миналия век. През 1991 г. Ник Симонов (професор по графика в канадския Университет, в Саскатун) публикува технологията в сп. „Леонардо”. След като експериментира с различни видове силикон, достига до сухо отпечатване върху алуминиева плака. Като репродуктивна техника силиграфията се отличава с лекота и достъпност на изработването си. Като своеобразен метод на повърхнения печат изобразителните диапазони на техниката надхвърлят възможностите на традиционната литография. В силиграфията се интегрират разнообразни техники, похвати и изобразителни материали. Изключително успешно се прилагат техники като: лави, акватинта, негро, директно рисуване върху плаката, прехвърляне на фотоизображения върху алуминиеви плаки с фоточувствително покритие, прехвърляне на изображения чрез ксерокс или принтер, многоцветен печат, използване на компютърни технологии в помощ на цветния печат и др. Използваните изобразителни материали трябва да са на водна, а не на маслена основа (молив, маркери, туш, акварел, темпера и др.). При техниката силиграфия могат да се включва използването на разнообразни прахообразни материали (сухи пигменти, тонер на прах, ситен колофон и др.) с които се разширяват изразните възможности на тази техника. Удачен за употреба е сухият копирен тонер за рисунка, рисуване с креда от сух тонер, както и директно рисуване с гума арабика. Алуминиевата плака върху която ще се работи трябва да се почисти идеално, след което се корнира с фина шкурка или домакинска тел. За предпазване от

оксидация се намазва с гел от натриев силикат. Изображенията върху плаката се реализират директно или чрез преводи. Цялата повърхност на плаката се покрива със силиконов разтвор, който задължително трябва да е на неутрална, а не на ацетонова основа. Покриването е с използване на мека хартия и се извършва до получаване на фин и тънък слой, като излишния силикон се премахва. Според типа корниране се използва различен процент силиконов разтвор, като разредителят не трябва да съдържа терпентин, т. е. да е неароматизиран. Изчаква се да изсъхне много добре, което обикновено отнема няколко дни, след което се пристъпва към проявяване на изображението с топла вода или ацетон с леки кръгови движения. Проявяването се прави само когато следва непосредствено намастиляване и отпечатване, след което може да продължи многократно. Отпечатването може да се извършва на суха или навлажнена хартия, в зависимост от използваните материали и помощни техники. С участие на многоцветните форми в силиграфията все повече се налага при цветоотделянето да се използват компютърните технологии, които осигуряват изключителна прецизност. Програми като Adobe Photoshop, Adobe Pphotoshop Elements 2.0 и Gorel PHOTO PAINT дават възможност цветното изображение да бъде разработено и разгърнато на отделни слоеве, всеки от който съответства на един цветен удар при печата. Готови и цветно решени проекти могат да се вкарат чрез качествен скенер в програмата, да се обработят, да се извърши цветоотделянето и да се снабдят с пасери.

Техниката силиграфия предоставя на художника широк диапазон от експериментална дейност, включващо директно рисуване, дорисуване, препечатки, трансфер, рисуване върху фотографии, възможности за използване на компютърни програми и др. Изразният диапазон на силиграфията може да се обогатява и от възможностите на сухата четка, въглена, графита, кредата, туша (с перо или четка) и редица други материали.

Акцент върху влиянието на изразните средства се забелязва и при новаторските търсения в изказа на абстрактната и експерименталната графика, където художественият процес обхваща различни начини за преобразуване на графичната визия, посредством наслагвания на мастила, колаж, пикаж, квилинг (ленти), хартиена каша, книжна пластика, текстурирана хартия (с повишена фактурност) и др. С тези нетрадиционни похвати се обогатяват и разнообразяват изразително-художествените графични средства, търсят се иновационни подходи и авторски решения, носещи почерка на индивидуалния творчески акт на художника график.

Проф. д-р Благомир К. Папазов
Катедра „Визуални изкуства, теория и методика”
Педагогически факултет
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
b.papazov@abv.bg